L-UNIVERSITÀ TA' MALTA
ID-DIPARTIMENT TAL-MALTI
ĊERTIFIKAT FIL-QARI TAL-PROVI BIL-MALTI

MAL1031 IR-REGOLI TAL-KITBA MALTIJA FIL-PRATTIKA 2

It-Tnejn, 31 ta' Jannar 2012 (17:30–20:00)

IKKOREĠI S-SILTIET KOLLHA [100 marka]

Int u tikkoreġi, żomm f'moħħok dawn il-punti importanti:

- Dan huwa eżami tar-regoli ortografiċi. Mela xogħlok hu li tikkoreġi l-iżbalji tal-ortografija biss (mhux l-għażla tal-vokabolarju, is-sintassi, l-istil, eċċ.).
- Ikkoreġi billi tħożż sing aħmar taħt kull kelma żbaljata u tikteb il-kelma t-tajba sħiħa fuqha.
- Il-marka ta' dan l-eżami se tiswa 70% tal-marka finali ta' din it-taqsima-studju. It-30% l-oħra huma l-marki marbutin mat-tliet siltiet li saru matul il-kors.

---

1. Il-Ħrafa tal-Arloġġ

Xi sitta u tletin sena ilu, meta Pawlu Borg "Ta' Nutari" kien ħalla 'l Malta għall-ewwel darba u rħielha għall-Kanada, kien għadu ħalib ommu fi snienu. X'kellu? Tmintax-il sena? Ma kellux aktar. Iżda, ma' dawn it-tmintax-il sena kellu saħħa ta' bagħal, bżulija kemm trid u qalb tal-azzar mimlija ħila u tama li 'l quddiem għad isir raġel bħalma kien sar qabel zijuh meta kien mar f'din l-art mimlija xogħol, risq u ġid.

Fi żmien il-Gwerra l-Kbira tal-1914-1918 Pawlu kien daħal suldat f'riġment Kanadiż. Kienu ġarrewh flimkien ma' eluf oħra ta' suldati fi Franza ta' Fuq, fejn kien tqabad ta' raġel u għal ftit ma tilifx ħajtu. U wara li dar nofs id-dinja reġa' sab ruħu l-Kanada. U billi kien bieżel malajr sab xogħol ta' qligħ il-flus u biż-żmien faddal kemxa sewwa u biżżejjed biex, jekk irid, jgħix bla ma jaħdem.

Meta ra li ma għandu ħtieġa ta' ħadd, Pawlu żżewweġ żagħżugħa iżgħar minnu biċċa sew iżda bil-għaqal daqsu; u billi baqgħu jaħdmu t-tnejn, dak kollu li kellhom żiduh.

Minn żwieġu ma' din il-Kanadiża Pawlu kellu żewġt itfal. Ftit wara li kien iżżewweġ ħa miegħu 'l omm il-mara billi din kienet tgħix weħedha, ma kellha 'l ħadd u kienet aktarx marradija.

Xi tliet snin qabel bdiet l-aħħar gwerra Pawlu tħajjar jiġi Malta. Martu ma qaltlux le; u xi xahrejn wara waslu lkoll, qawwijin u sħaħ, il-Port il-Kbir tagħna.

Kien għall-ħabta ta' dħul ix-xahar ta' Novembru; u l-ġranet sbieħ tas-sajf ta' San Martin serqu hekk bl-ikrah qlub dawn iż-żewġ nisa Kanadiżi li qatgħuha li jibqgħu jgħammru Malta għalkollox. Dan kien qed jistenna Pawlu, li kien ilu dawk is-snin kollha miftum minn art twelidu. U dik is-siegħa kiteb lil min kien ħalla biex jeħodlu ħsieb ħwejġu biex jeħles minn kollox u biex jibgħatlu xi ntietef għeżież li kien ħalla warajh, fosthom armi tal-kaċċa, ġabra sħiħa ta' arloġġi ta' kull għamla u xi ftit kotba sbieħ li kien ħassel kemm dam imsiefer.

Billi Pawlu u niesu kienu draw jgħixu fi djar għalihom, 'il bogħod min-nies, dawn ħadu villa qadima qrib ir-raħal ta' nies Pawlu – dar kbira li kien ilha żmien ma tinkera għaliex kienu jgħidu li kien fiha l-fatati u l-waħxijiet. Iżda n-nies "ta' barra" ma jibżgħux mill-waħxijiet, u Pawlu kien dara bħalhom. U f'qasir żmien din id-dar tbiddlet bħal-lejl min-nhar u kull min jgħaddi minn ħdejha kien jixtieqha tiegħu.

Pawlu xtara wkoll daqsxejn ta' karozza, u xi drabi kien joħroġ dawra lill-mara u lit-tfal, jew jeħodhom il-Belt jaraw xi film sabiħ. Ix-xiħa kienet tibqa' waħedha d-dar billi, kif għedna qabel, saħħitha kienet dgħajfa u aktar issibha fis-sodda milli le.

Lejla waħda tax-xitwa, xi siegħa wara li Pawlu u niesu kienu ħarġu u niżlu l-Belt, u xħin kien għadu kemm raxxax id-dlam, il-kelb tal-għassa li Pawlu kien iħallih jiġri mal-ġnien meta hu jkun barra nfexx jinbaħ kemm jiflaħ. Kellu għaliex

jagħmel daqshekk storbju, miskin! F'dak il-waqt tlieta min-nies kienu qabżu ċ-ċint tal-ġnien u kienu resqin lejh minn tliet inħawi. Wieħed minn dawn it-tlieta beda riesaq lejn il-kelb biex jonsbu; it-tnejn l-oħra daħlulu minn warajh bil-mod il-mod, ħatfuh, dawrulu xkora ma' rasu u ħanxrulu għonqu f'kemm ili ngħidlek.

Ix-xiħa, minn fuq is-sodda fejn kienet, semgħet il-ħsejjes fil-ġnien, u twerwret. Iżda x'tista' tagħmel waħedha? Baqgħet liebsa tistenna u tittama li dak li ħasbet mhux minnu.

It-tliet żgħażagħ ta' qattagħni li kienu basru li Pawlu għandu xi sold sewwa kien ilhom żmien jgħassu d-drawwiet tiegħu u ta' niesu. Kienu jafu wkoll kemm-il tieqa kien fiha l-villa, liema twieqi ma kienx fihom ħadid u liema waħda kienet tkun miftuħa matul il-lejl.

Kif qatlu l-kelb, l-ewwel ma rħewlha għall-katusa li tagħti għat-tieqa ż-żgħira li aktarx dejjem miftuħa, u li f'din il-lejla anqas kienet imsakkra.

Hekk kif l-ewwel ħalliel ixxabbat mat-tieqa u daħal u tat-tieni kien qed ideffes siequ biex jidħol warajh, ix-xiħa ħassithom u bdiet twerżaq u tixher qisha indannata. Mat-twerżiq tagħha, dawl ħadrani, ilellex u jgħammex, beda jpetpet f'wiċċ l-ewwel ħalliel, u ma' dan id-dawl feġġ wiċċ sfajjar f'nofs id-dalma, donnu ta' qamar, u bdew jinstemgħu qniepen idoqqu, sriedek jiddnu u ilħna donnhom ta' rwieħ mitlufa jfaqqgħu d-daħk.

Il-ħallelin ittarrxu bil-biża'. Dak li kien daħal l-ewwel, b'leħen imwerwer qal lil sħabu: "Isaw l-aħwa! Naħarbu għax ġej il-ħares għalina!" Dak li kien għadu nofsu barra mxerref mat-tieqa, qabeż għal isfel, kiser waħda minn saqajh u baqa' fejn kien, jingħi

u jokrob, filwaqt li t-tnejn l-oħra għosfru: u l-pulizija damet jumejn tfittixhom qabel ma sabithom moħbijin f'wied, b'demmhom imħassar bil-qatgħa li kienu ħadu.

Meta Pawlu, martu u wliedu waslu d-dar, xi siegħa wara din ix-xalata, sabu 'l omm il-mara mitluqa għal mejta, qisha waħda tatha sfiċċa.

U meta staqsewha x'ġara, ftit wara li stejqret, qaltilhom li sabuha ħajja minħabba l-arloġġ il-kbir, ta' wiċċu qamar, li Pawlu kien xtara meta kien il-Kanada u li kien swielu ma nafx kemm, u li meta ttih il-ħabel tal-qawmien kien jgħaġġeb lil kulħadd. Kien iġennen misraħ sħiħ bl-għajjat li jibda jgħajjat, barra milli jdum jixgħel u jitfi u jarmi dwal ta' kull lewn ma nafx kemm.

Dakinhar filgħodu ż-żewġt itfal ta' Pawlu kienu ħaddmuh biex jagħtu qatgħa lil nannithom meta tkun weħedha filgħaxija; u b'hekk mingħajr ma basru aktarx li kienu ħelsuha mill-mewt.

(Adattata minn "Il-Ħrafa tal-Arloġġ" – Ġużè Ellul Mercer)

---

2. L-aċċessibilità f'kollox u għal kulħadd

L-aċċessibilità tfisser li programmi, informazzjoni, servizzi, attivitajiet, opportunitajiet u faċilitajiet li huma miftuħa għall-membri kollha tas-soċjetà jew xi parti minnha jkunu verament miftuħa għal kull min jixtieq jipparteċipa fihom mingħajr eċċezzjoni, f'dan il-każ minħabba d-diżabilità tiegħu jew tagħha. Meta ngħidu aċċessibilità rridu nifhmu aċċessibilità fis-sens wiesa', jiġifieri aċċessibilità fiżika għall-ambjent ta' madwarna, għat-tagħrif u l-komunikazzjoni, għas-servizzi tas-saħħa, l-edukazzjoni, ix-xogħol, id-divertiment, it-trasport, it-

teknoloġija, eċċ. L-idea prinċipali mhix li tipprova tbiddel il-persuni b'diżabilità, għax dan mhux possibbli, iżda li jsir dak kollu raġonevolment possibbli biex inneħħu l-ostakli maħluqa mis-soċjetà u li jikkawżaw id-diżabilità u li b'mod raġonevoli jiġu żviluppati servizzi ta' sapport. Pereżempju, hemm bżonn li bini miftuħ għall-pubbliku jkun fiżikament aċċessibbli, it-trasport pubbliku jkun aċċessibbli għal kulħadd, li l-websajts ikunu aċċessibbli anke għall-persuni b'nuqqas ta' vista, li persuni li jużaw il-lingwa tas-sinjali jkollhom l-interpretazzjoni meħtieġa meta jitolbuha, eċċ.

In-nuqqas ta' aċċessibilità, fuq kwalunkwe livell, joħloq iżolament għall-persuni li m'għandhomx dan l-aċċess, inaqqas l-opportunitajiet, u jnaqqas ukoll mid-dinjità tal-individwu. Hafna drabi din l-esklużjoni, barra li tiswa ħafna f'termini soċjali, tħalli impatt negattiv anki f'termini ekonomiċi. L-aċċessibilità għal kulħadd tiġi indirizzata bi tliet modi: bil-leġiżlazzjoni, l-edukazzjoni pubblika u servizzi ta' sapport. F'pajjiżna, b'mod ġenerali l-obbligi leġiżlattivi qegħdin hemm u jeżistu diġà l-aktar permezz tal-Liġi Opportunitajiet Indaqs (Persuni b'Diżabilità) li permezz tagħha hu illegali li xi ħadd jiddiskrimina kontra xi persuna minħabba d-diżabilità tagħha.

Din il-leġiżlazzjoni tissaħħaħ meta Malta tirratifika l-Konvenzjoni tan-Nazzjonijiet Uniti dwar id-Drittijiet tal-Persuni b'Diżabilità. Malta diġà għamlet l-ewwel pass billi ffirmat din il-Konvenzjoni, inkluż il-protokoll mhux obbligatorju li hemm magħha: l-edukazzjoni tal-pubbliku dwar l-aċċessibilità huwa suġġett aktar kompless u jrid jitwettaq b'mod konsistenti u fuq medda ta' żmien. L-akbar miżura f'dan is-sens hi li l-politika nazzjonali ta' pajjiżna tassigura li l-maġġoranza assoluta

tal-istudenti b'diżabilità jieħdu l-edukazzjoni tagħhom f'ambjent inklużiv. Naturalment, hemm il-ħtieġa li kulħadd jagħti s-sehem tiegħu jew tagħha sabiex l-għarfien ta' dan il-qasam ikun mibni fuq il-prinċipji elenkati f'dan il-manwal. Dan l-obbligu hu ta' kulħadd, iżda hu importanti li nenfasizzaw li l-organizzazzjonijiet li jaħdmu f'dan il-qasam għandhom responsabbiltà akbar biex huma jkunu quddiem nett f'din il-kampanja.

Tkun ta' ħsara kbira ħafna jekk dawn l-organizzazzjonijiet huma stess jipperpetwaw, anke jekk mhux intenzjonalment, attitudnijiet negattivi. Hi t-tama tal-Kummissjoni Nazzjonali Persuni b'Diżabilità li dan il-manwal jgħin b'mod konkret biex jintlaħaq dan il-għan. Jeżistu ċirkustanzi fejn persuni b'diżabilità ma jistgħux jipparteċipaw jekk ma jkunx hemm is-servizzi ta' sapport meħtieġ. Il-pajjiż hu fl-obbligu li jipprovdi dawn is-servizzi biex tiġi assigurata aċċessibilità sħiħa u reali għall-persuni b'diżabilità.

Ambjent inklużiv ifisser li kulħadd iħossu rrispettat bħala persuna li għandha valur u li għandha postha fis-soċjetà flimkien ma' ħaddieħor; fejn il-membri kollha tas-soċjetà jikkontribwixxu għall-formazzjoni tal-għanijiet u kulħadd jagħti s-sehem meħtieġ biex jintlaħqu dawn l-għanijiet.

Tajjeb li wieħed jenfasizza li ħafna mis-servizzi intenzjonati primarjament għall-persuni b'diżabilità jagħmlu l-ħajja aktar faċli għaċ-ċittadini l-oħra.

Pereżempju, il-lifts jgħinu persuni anzjani, nies bit-tfal żgħar u persuni li qed iġorru xi oġġetti goffi jew tqal. Is-sinjali ċari u l-istampi jagħmluha aktar faċli għal kulħadd biex jara u jifhem aħjar. Wara kollox, aktar ma jkollna aċċessibilità aktar igawdi kulħadd. Il-kelma "aċċessibilità" tħaddan sitt oqsma differenti: soċjali,

fiżiku, għas-servizzi, għall-komunikazzjoni, għall-informazzjoni, għas-sapport u servizzi meħtieġa. L-aċċessibilità f'dawn is-sitt oqsma hija kruċjali biex tinkiseb inklużjoni reali.

Filwaqt li l-aċċessibilità kompleta mhux dejjem hija possibbli, ambjent li huwa verament u kontinwament inklużiv jipprova jżid b'mod fundamentali l-livell tal-aċċessibilità.

Aċċessibilità soċjali. Dan hu l-aċċess għall-imħuħ. Persuna ma tistax, jew diffiċli, taċċessa servizz jew ambjent fejn hi tħossha mhix milqugħa. Għalhekk l-attitudnijiet pożittivi huma prerekwiżiti għall-inklużjoni ta' kull persuna.

***Aċċessibilità fiżika*.** In-nuqqas ta' aċċessibilità fiżika taffettwa ħafna persuni b'diżabilitajiet differenti, primarjament persuni b'nuqqas ta' mobilità u persuni b'nuqqas ta' vista. Ħafna anzjani jagħmlu parti minn din il-kategorija. Huwa faċli li timmaġina li taraġ ikollu impatt negattiv fuq xi ħadd li juża siġġu tar-roti, iżda fil-verità bini aċċessibbli jagħti kas il-bżonnijiet ta' faxxa wiesgħa ta' persuni b'diżabilitajiet, li jinkludu dawk li għandhom nuqqas ta' vista, nuqqas fiżiku, nuqqas ta' smigħ u nuqqas intellettwali. Fil-kunċett ta' aċċessibilità fiżika, wieħed irid jinkludi wkoll it-trasport, id-djar u l-ambjent miftuħ (eżempji: toroq, ġonna, bajjiet, eċċ.). Għal dettalji dwar dan l-aspett, ara: *Access for All – Design Guidelines*, ippubblikat mill-Kummissjoni Nazzjonali Persuni b'Diżabilità.

Aċċess għas-servizzi. Jeżisti wkoll nuqqas ta' aċċess għal programmi edukattivi, l-aktar postsekondarji, ta' taħriġ, opportunitajiet ta' xogħol, avvenimenti sportivi, rikreattivi jew kulturali, attivitajiet informattivi u soċjali, fost l-oħrajn.

Din is-sitwazzjoni ma tippermettix lill-persuni b'diżabilità jipparteċipaw b'mod komplet fil-ħajja ekonomika, soċjali u kulturali tal-pajjiż.

Aċċessibilità għall-komunikazzjoni. Il-komunikazzjoni umana hi dritt, iżda hemm ċirkustanzi fejn in-nuqqas bijoloġiku jostakola li dan iseħħ. Għall-persuni b'nuqqas ta' smigħ, b'nuqqas intellettwali, b'nuqqas ta' vista u li għandhom diffikultà biex jitkellmu, hemm bżonn tibdil jew mezzi alternattivi biex ikollhom aċċess għall-komunikazzjoni. Dan jinvolvi tibdil fil-mod kif issir il-komunikazzjoni flok bil-kitba biss, issir ukoll bl-awdjo jew bis-sapport uman (eżempju, interpreti tal-lingwa tas-sinjali) jew b'għajnuna teknoloġika (eżempju, *speech synthesizer* mal- kompjuter).

Aċċess għall-informazzjoni. Għall-persuni b'nuqqas ta' vista, b'nuqqas ta' smigħ, b'nuqqas intellettwali u xi persuni b'nuqqasijiet fiżiċi, ħafna mill-informazzjoni li teżisti mhix aċċessibbli, speċjalment meta dawn ma jkunux supplimentati b'miżuri li jirrenduhom aċċessibbli għalihom. Dokumenti miktuba mhumiex aċċessibbli għall-persuni b'nuqqas ta' vista jekk dawn ma jkunux ukoll fuq awdjo jew b'mod elettroniku. Dan il-format jirrendi din l-informazzjoni aċċessibbli għal xi persuni b'nuqqas fiżiku. It-televixin mhux aċċessibbli għal persuni b'nuqqas ta' vista jew b'nuqqas ta' smigħ sakemm dawn ma jkunux akkumpanjati minn deskrizzjoni awdjo, sottotitoli jew/u interpretazzjoni bil-lingwa tas-sinjali. Pubblikazzjonijiet jistgħu jkunu aċċessibbli għall-persuni b'nuqqas intellettwali jekk jiġu ppubblikati wkoll f'format faċli biex taqrah.

Aċċessibilità għas-sapport u servizzi meħtieġa. Minkejja kollox, hemm ċirkustanzi fejn, jew għax l-ambjent għadu mhux aċċessibbli biżżejjed jew

minħabba li n-natura tan-nuqqas bijoloġiku hi severa ħafna, il-persuna b'diżabilità jkollha bżonn ta' sapport, biex verament tkun inkluża u tipparteċipa b'mod sħiħ fil-komunità fejn tgħix. Dan is-sapport ma għandux jitqies bħala karità jew preferenzi imma bħala għodda biex jiġu rrealizzati d-drittijiet umani ta' dawn il-persuni u anke bħala element essenzjali biex ikun hawn il-ġustizzja soċjali. Eżempju ta' dan hu li numru żgħir ta' persuni b'diżabilità ma jistgħux jaħdmu u għalhekk l-Istat għandu jiggarantilhom dħul finanzjarju adegwat permezz ta' pensjoni.

---

3. Nemex

Tista' tgħid li fl-ewwel jumejn bilkemm ħarġu mil-lukanda ħlief biex jieħdu l-kolazzjon fil-lukanda stess u biex jieklu f'restorant Taljan żewġ passi 'l bogħod minnha. Imbagħad hu insista li jdawwarha mal-aqwa mkejjen ta' Londra, belt li għal xi raġuni stramba Denise qatt ma kienet żaret, għalkemm marret kemm-il darba fost oħrajn f'Ġinevra, Pariġi u Ruma – b'din tal-aħħar il-favorita tagħha. Kien sabha ftit bi tqila biex jikkonvinċiha jiġu hawn għal qamar il-għasel hekk li spiċċat tgħidlu fl-aħħar b'daħka nkejjuża, "Qed inċedihielek din għax għalissa se nkun qed inċedilek kollox, pajjiż in-nemex qatt ma għoġobni."

Min jaf għaliex? Familtha, għalkemm bin-negozju, kienu magħrufa sa minn żmien Żemżem bħala filo-Taljani imma mhux minn dawk ta' rashom sħuna. Fil-fatt, wara t-Tieni Gwerra Dinjija kienu żiedu qatigħ ir-rabtiet kummerċjali ma' kumpaniji Ingliżi.

Fuq proposta tiegħu għamlu sensiela ta' ġranet bi programm fejn kuljum ibakkru kmieni u jżuru tnejn jew tliet postijiet importanti fil-belt, bih bħala gwida ħalli jkun jista' juriha kemm kienet preġudikata għalxejn kontra Londra. Fuq proposta tagħha ftiehmu li ma jiklux f'nofsinhar ħalli ma jitilfux ħin u jieħdu kolazzjon kbir filgħodu jekk hemm bżonn, biex filgħaxija jindafru sew f'restoranti tajba u jibdlu lejl wara l-ieħor, minn Ġappuniż, għal Spanjol, għal Franċiż, u b'hekk jieħdu qies ta' kemm wieħed jista' jiekol tajjeb f'dil-belt.

Dawn il-proġetti ma twettqux kif tfasslu. Ma ddejqux b'hekk. Daħku b'kemm qed ikunu patetiċi għax kulma jippjanaw qed imurilhom żmerċ u qed iduru bl-aktar mod imħarbat ma' Londra mielsa f'rebbiegħa mill-isbaħ, bil-veduti u r-restoranti u l-klabbs tagħha, li raw u ma rawx, żaru u ma żarux.

L-ewwel nett, rari kienu jilħqu l-kolazzjon ta' filgħodu. Bdew iġibu ruħhom qisu din l-ewwel darba li qed jorqdu ma' xulxin. La qed jitilqu tard mil-lukanda, il-pjanijiet ta' Anġlu biex ilaħħqu jżuru tlieta jew erba' mkejjen ta' interess sa filgħaxija sfrattaw.

La mhumiex jilħqu jieħdu l-kolazzjon filgħodu, it-tentazzjoni biex jieqfu jitrejqu xi mkien f'nofsinhar u jixorbu xi ħaġa kibret hekk li ma setgħux iwarrbuha. Ħaġa li kompliet tnaqqas il-ħin li matulu setgħu jduru mat-toroq, il-mużewijiet, u l-ġonna tal-belt. Tal-anqas il-programm taż-żjara ta' restorant differenti filgħaxija segwa l-aġenda għalkemm mhux l-ewwel darba li kienu jaslu aktar tard mill-ħin mistenni.

Imbagħad il-fatt kien li, barra milli jżuru l-postijiet l-aktar imfittxija fil-belt, hu ried juriha wkoll fejn kienu marru u qagħdu jixorbu Nicki u hu meta għaddew xahrejn hawn snin

ilu. Hi xejn ma ddejqet b'dan. Anzi kienet hi li pproponiet/proponiet li f'tal-inqas tnejn mill-pabbs li xtaq juriha, fejn daħlu ftit waranofsinhar, jieqfu jieklu.

"Inbidel minn żmienek?" staqsietu kurjuża huma u jixorbu l-inbid abjad kiesaħ, bi prezz għoli żżejjed.

"Xi ftit," qal iħares madwaru mingħajr ma deher wisq imdejjaq. U anke t-toroq tal-madwar donnhom imtlew b'nies ġodda.

"Ħlief Indjani u Afrikani ma rajtx," qaltlu.

"Iva, ma tantx qed tara minn tan-nemex li jogħġbuk!"

"Issa tkunx razzist," widdbitu.

"Jien?" skanta. "Meta tgħajjar lill-Ingliżi bin-nemex ma tkunx qed tkun razzista?"

Qabel minnufih mal-proposta tagħha li jordnaw l-ikel. U xorbu aktar inbid. Baqgħu wara l-ikel jixorbu ftit ieħor, hu jirrakkontalha x'kien għamel ma' ħuh meta kienu joqogħdu fit-triq ta' wara fejn jinsab dal-pabb. Hi qagħdet tisma' r-rakkonti tiegħu bi tbissima kbira, tiggostah. Hu induna u qalilha, "Issa meta mmorru Ruma trid tgħidli tiegħek int..." "Mela le!" wegħditu, u pront kienet se ssaqsi meta se jmorru Ruma imma hu reġa' telaq bi praspura oħra ta' Nicki.

Kienu mlaħalħa sew meta ħarġu mill-pabb jitkellmu b'leħen ogħla minn ta' nies oħra għaddejjin fit-triq. Biex tgħaxxaqha hu żbalja t-triq u wara ftit indunaw li qed jitbiegħdu minn fejn riedu jmorru, l-istazzjon tal-*underground* li kienu waslu fih. Sakemm sabu triqithom lura għadda ftit tal-ħin, l-eċitament ta' ftit ilu majna sew huma u għaddejjin minn toroq bi ħwienet tal-ikel u ħwejjeġ u żraben irħas... qishom tal-Monti.

Ma setax jonqos li minn din l-avventura Denise fittxet li tislet lezzjoni dwar kif l-aħjar iġibu ruħhom għal li baqa' mill-mawra tagħhom, li diġà riesqa lejn nofsha. "Qed nixorbu wisq!" ilmentat għal darba tnejn. Kienet sa minn dak iż-żmien u anke qabel, imdorrija tieħu kollox bis-serjetà u jekk tkun għamlet żball jew żgarrat ftit, tara x'jixraq li tibdel fi ħsibijietha jew imġibitha. Tal-inqas dik id-darba ma damitx wisq biex tinsa r-riżoluzzjoni li ħadet għalihom it-tnejn – jiġifieri, li joqogħdu aktar attenti ħalli jżommu mal-ħin u biex jixorbu anqas. L-għada stess baqgħu jsegwu l-programm imħarbat li kienu telqu bih u li qed jagħtihom daqstant gost.

Biss, il-biċċa tan-nemex baqgħet. Kull fejn ikunu, hu jew hi jagħmlu l-kont ta' kemm qed jaraw irġiel bin-nemex. Din saret logħba oħra bejniethom, logħba li tagħtihom is-sentiment li tassew qed jagħmlu parti minn koppja. Kien f'pabb ieħor fejn intasbu tard filgħaxija, wara li spezzjonawh biex jgħoddu n-nemex, li Denise għamlet l-istqarrija tagħha. Anġlu baqa' jiftakar x'kienet qalet u baqa' jsemmihielha tul is-snin.

Kienu ħadu l-ewwel birra u mar jordna oħra minn mal-bank. Meta ġie lura bit-tazzi jfawru r-ragħwa, intebaħ li l-burdata tagħha kienet inbidlet.

"Xi nqala'?" staqsieha. "Qisek sejra tqerr."

Daħket. Fl-aħħar qalet, "Kont qed naħseb... dwarna u dwar il-futur tagħna."

"E! Se jkun futur mimli dawl u avventura, tfal bejn sebgħa u għaxra, u flus, flus, flus. Se nkunu sinjuri kbar, xi darba għad nispiċċaw miljunarji. Tajjeb hekk?"

Daħket. "Mhux hekk kont qed ngħid bejni u bejn ruħi... Imma jekk dak li trid int mill-futur... u dak li rrid jien... humiex l-istess ħaġa."

“X’mistoqsija! Mhux ċara li iva? Għidli qalbi, int xi trid mill-futur?”

Ma weġbitx minnufih, imbagħad qalet, “Mhux aħjar tgħidli int l-ewwel?”

“Kollox sew. Jien irrid ħajja kalma u kwieta li tippermettili nikteb l-aqwa rumanz li qatt inkiteb fid-dinja.” Hi daħket bil-qalb. “U issa trid tgħidli int,” insista meta ra li bdiet tipprova tibdel id-diskors. Kienet isserjat u siktet. “Ma tistax tiżgiċċa minnha hekk!” Ċaqalqet spallejha. “Ngħid għalija nkun sodisfatta jekk il-futur jagħtini hena u paċi.”

Għal xi raġuni li hu stess ma setax jifhimha, inħasad bil-kbir. Ressaq xofftejh malajr lejn it-tazza mimlija ragħwa u birra li kellu f’idu. Sakemm spiċċa jixrob sab kif seta’ jiżgiċċa milli jerġa’ jgħid tiegħu dwar il-futur. Wera l-bieb ta’ barra tal-ħanut minn fejn kienu deħlin għadd ta’ Ingliżi żgħażagħ.

“Ara hemm!” qalilha. “Fl-aħħar se tkun qtajtha xewqtek, se nkunu rajna gozz/gods minnhom flimkien! Waslu tan-nemex!”

(Misluta u adattata minn *Bħal f’Dizzjunarju* ta’ Alfred Sant)